

A neológ zsinagóga

Mór-szecessziós; 1914; (Eötvös u. 1.)

Baumhorn Lipót

1893-ban a neológ hitközség új zsinagóga építését határozta el. A 18. század végén épült egyszerű, klasszicista stílusú órszinagóga alkalmatlan volt az egyre népesebb neológ közösség vallási igényeinek kielégítésére. *"A régi templom már szűk volt s megviselt, biztonsági szempontból sem kifogástalan. Bele kellett vágni az újnak megalkotásába"* - írta Kecskeméti Ármin.

Az új épületet a régi zsinagóga mellett, az egykori fürdő épületének helyét fölhasználva, az Eötvös utcára merőleges tengellyel építették föl. A terveket a neves építész, Baumhorn Lipót készítette. Az új zsinagóga alapkövét 1911. október 5-én rakták le, majd három évvel később, 1914. szeptember 4-én avatták föl dr. Dózsa Sámuel elnöksége alatt.

A mór-szecessziós stílusú zsinagógáról Gerő László a következőket írja: *"A centrális elrendezésű épület négyzete fölött a nyolcszögű dobon ülő kupolával, a félnyolcszög záródású keleti szárnyával és az ezt közrefogó két kápolnaszerű lépcsőház építményével, valamint a félkörívben záródó hármás ikerablakaival az időközben lebontott egri zsinagógához volt hasonló"*. Az épület belső terét a hitéleti reformoknak megfelelően alakították ki. A Tóra-olvasó asztal (bima) a Tóra-szekrény elé került. Mögötte kapott helyet az orgona, valamint a kórus is. A női karzatokat a zsinagóga hosszanti tengelyében kétoldalt és a főbejárat felől építették meg. Az igehirdetés kizárólagos nyelve a magyar volt. 1926-ban az épületet körbekerítették, udvarát parkosították.

1945 után a deportálásból visszatértek közül sokan kivándoroltak, elhagyták a várost. A neológ közösség lélekszáma jelentősen csökkent. Zsinagógájukat rendszeresen látogatták, de nagyobb felújítást nem végeztek. A '60-as évek elejére a kupola faszervezete veszélyessé vált, felújításra szorult. A város az életveszélyesnek nyilvánított zsinagógát bezáratta. A felújítás költségeit (több mint egymillió forintot) a helyi és az országos zsidó szervezetek nem tudták előteremteni. Több javaslatot is tettek az épület újbóli felhasználására (könyvtár, hangversenyterem stb.), de a városi vezetés a lebontást szorgalmazta. Ebben a helyzetben a Magyar Izraeliták Országos Szervezete eladta bontásra az épületet a Kossuth Termelőszövetkezetnek fél millió forintért. A neológ zsinagógát - amely alig ötven évig hirdette a zsidók polgárjogosultságát Makón - 1965 tavaszán lebontották.

(Urbancsok Zsolt)

